

מכשירי אוכל נפש ביסוד הדין וגידרו

א) ביצה כ"ח ע"ב "אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד רבי יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש. מאי טעמא דתנא קמא אמר קרא הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשיריו ורבי יהודה אמר קרא לכם לכם לכל צרכיכם. ותנא קמא הא כתיב לכם, אמר לך ההוא לכם ולא לנכרים, ואידך נמי הא כתיב הוא, אמר לך כתיב הוא וכתיב לכם ולא קשיא כאן במכשירין שאפשר לעשותן מערב יום טוב כאן במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יו"ט".

וסוגיא זו של מכשירין נחלקת לב' ראשים. א. מה גדר ההיתר של מכשירין. ב. מה הם המעשים החשובים מכשירין, שמדברי הראשונים אנו למדים שלא כל מה שנראה מכשירין הוא באמת בדין מכשירין. ובסימן זה ובסימן שלאחריו נעמוד בחלק הראשון לעיין בגדר מכשירין. ונביא מה שיש להתעורר בעיקר ההלכה ובדברי הראשונים והאחרונים בסוגיא, ומתוך כך נשכיל.

מדוע אין היתר על כל המלאכות לצורך אוכל נפש כשם שהותרו כל המלאכות לצורך מכשירין

הדבר הראשון שיש לתמוה בו הוא מ"ט לא יותרו כל המלאכות לצורך אוכל נפש מיסוד ההיתר של מכשירין. דהנה מתני' היא אין צדין ביו"ט. וכן קצירה לא הותרה לצורך יו"ט או מדאורייתא או מדרבנן כאשר האריכו הראשונים (בר"פ אין צדין). והכלל הוא שלא הותרו אלא המלאכות הרגילות באוכל נפש לבו ביום ולא לימים רבים. ולכך לא מצאנו שהותרה מלאכה דוגמת מלאכת מכה בפטיש (שהיא מלאכה שאינה באוכלין). אמנם כל זה הוא דוקא בהיתר מלאכה לצורך אוכל נפש, אבל בהיתר מלאכה לצורך מכשירי אוכל נפש אליבא דרבי יהודה נמצא גם היתר מלאכת מכה בפטיש שהרי התיר רבי יהודה לחדד את הסכין אע"פ שיש בה משום מכה בפטיש. (תהל"ד שכ"ג י", בצירוף דברי המ"ב תק"ט סק"א).

ומעתה נתמה ברתמי. חדא כיצד הוא שהיתר מכשירין שהוא תולדת אוכל נפש יותר עדיף מן היתר אוכל נפש שהוא אב ההיתר. ותו אחר שאנו יודעים שכך הוא הדין המתחדש 'מלכם' להתיר את כל המלאכות נתמה לאידך גיסא, שכל מלאכות יהיו מותרים לצורך אוכל נפש משום שבכלל האוכל נפש יש שהוא מכשיר אוכל נפש דבכלל מאתים מנה. ומ"ט אין צדין וקוצרין וכדו'.

לעיין כיצד מצאנו עדיפות לדותר מכשירין מהיתר אוכל נפש עצמו

עוד תמיה שיש לעמוד בה היא בהלכה העולה מדברי התוס' במגילה (ז' ע"ב) ע"פ שיטת המהרש"א. דעולה מן הדברים דאוכל נפש שאינו מתקלקל אם נעשה מערב יו"ט (ויהיה טוב כהנעשה ביו"ט) סברא היא שאין מלאכת עשייתו דוחה יו"ט, והוא פשוט מסברא בלא מקרא כלל. ואילו מכשירי אוכל נפש גם מכשירין שאינם מתקלקלים אם נעשו מערב יו"ט מותר לעשותם ביו"ט כל שלא היה שהות לעשותן מערב יו"ט (רש"י ביצה כ"ח ע"ב). נמצא בדבריהם שדבר שהוא אסור מן התורה בסברא פשוטה בהכנת אוכל נפש עצמו מותר הוא לכתחילה במכשירי אוכל נפש.¹

¹ בדומה לזה - ועדיפא, מצאנו בסמ"ג (ל"ט ע"ה, כ"ד ע"ב - כ"ה ע"א) שהביא מדברי הראשונים מסברא לחוד - לולי מיעוט התורה 'הוא', דהסברא היתה נותנת להתיר מכשירין - גם אם אינם מתקלקלים אם נעשו מאתמול, ואילו באו"נ עצמו הסברא נותנת להיפך שלא נתיר אלא מה שמתקלקל מעט אם נעשה מאתמול.

הרב אליעזר הכהן בן פורת

וזה פלא שגם כאשר אנו דנים על ההלכות המתחדשות ומוכרעות מן הסברא מקילים אנו במכשירין ומחמירים באוכל נפש, דמנמ"פ אם מתירים אנו במכשירין כיצד אוסרים אנו מסברא באוכל נפש ולא תהא כהנת כפונדקית. ואם אוסרים אנו מסברא באוכל נפש כיצד הוא שסברא שיש בה בכדי לאסור אוכל נפש אין בה מספיק כדי לאסור מכשירין. וזו תמיה נעלמה.

לעיון מזה החומרה במלאכה העושה כלי מתחילתו יותר מעיקר מלאכת בונה

עוד יש לעיין במה שכתב הרא"ה (כ"ח ע"א ד"ה מאן תנא. ל"ב ע"א ד"ה מתני') דאע"ג שלרבי יהודה עושין מכשירין ביו"ט גם כאשר במלאכתו יש משום תיקון מנא, מ"מ מודה רבי יהודה שאין היתר לעשות כלי מתחילתו, ולא משום שאפשר לעשות את הכלי מערב יו"ט או משום שהוא דבר הנעשה לזמן מרובה, אלא משום שלא הותר במכשירין לעשות כלי מתחילתו. ולדברים הללו גם מטים דברי בעה"מ (ט"ו ע"א בדפי הרי"ף) דכתב דאסור להשחית סכין שאינה חותכת כלל אפילו לרבי יהודה, דשיווי מנא הוא, שהרי גם רבי יהודה לא התיר במשנה לעשות פחמין לעשות כלי ברזל.

ויש להבין בזה מה היא הלכה חדשה זו שעשיית כלי מתחילתו חולקת לה רשות להעמדת דין נפרד מסברא להחליט בו איסור אפילו לרבי יהודה, והרי רבי יהודה מתיר גם מלאכת בנין ומכה בפטיש לצורך אוכל נפש, כטיחת התנור (ל"ב ע"ב) וכהשחזת סכין שחותכת מדוחק, ועושה כלי מתחילתו אינו אב מלאכה חדש שלא מצאנו בו היתר, א"כ מ"ט פשיטא מילתא שדבר זה אינו צריך להיות מותר כיון שהוא 'עושה כלי מתחילתו'.

והתמיה היותר גדולה היא בפשט דברי הבעה"מ במה שדימה הלכה זו של עושה כלי מתחילתו להלכה של עשיית פחמין לצורך עשיית כלי, דהדברים נראים בלא דמיון, שהרי עשיית פחמין לצורך עשיית כלי היא מכשירין דמכשירין, ואילו עושה כלי מתחילתו הוא עושה מכשירין ממש, ומאי שיאטיה הא להא לומר דכשם שמודה רבי יהודה שאין עושין פחמים לעשות כלי כך מודה הוא שאין עושין כלי מתחילתו. וזה תימה.

לעיון ביסוד מחלוקת הגרעק"א על המג"א בדין מכשירין שלא נעשו מערב יו"ט מחמת ספיקא דיומא

עוד עיון שיש לעיין בו הוא במה שתמה הגרעק"א ונחלק על המג"א תק"ט. דכתב המג"א (תק"ט סק"ב) דכל כלי שהיה אפשר לתקנו ביו"ט ראשון אסור לתקנו ביו"ט שני, דכלפי יו"ט שני ראשון חשיב כחול, והו"ל כמכשירין שאפשר לעשותן מערב יו"ט. ותמה הגרעק"א מאי מילתא היא זו והרי אפילו אם ננקוט שכלפי שמיא גליא שיו"ט ראשון חול הוא, הא מ"מ האדם אשר בארץ ואינו יודע את הגלוי בשמים צריך לנהוג בראשון בקודש ואסור הוא לתקן את הכלי בראשון. וכיון שזו הנהגת עולם המעשה דהגברא איך אפשר לחשוב ביו"ט שני שתיקון זה הוא מעשה שהיה אפשר לעשותו מערב יו"ט שני - ביו"ט ראשון. ונשאר בזה בצ"ע.

ואם נבא למצות את הדו"ד שבין הגרעק"א להמג"א נאמר שהנידון הוא האם 'מכשירין שאפשר לעשותם מערב יו"ט' זו הלכה על כל דבר שהיה יכול להעשות בפועל בערב יום טוב - שזו דעת הגרעק"א. או שזו הלכה בעצם הגדרת שייכות העשיה ליום, שהקובע את שייכות המעשה ליום אינה הנהגת גברא אלא השייכות האמיתית של המעשה כפי האמת הצרופה הנעלמת, וזו דעת המג"א דכיון שעל פי הצד שיום ראשון חול אין המעשה היכול להעשות בו מוגדר כמעשה היום דיו"ט שני, כבר אין לו היתר. ודעת המג"א ודאי צריכה תלמוד, דבמה גרעה דחיית הדין מחמת הספק מהדחיה שנדחית מחמת חסרון הפנאי מערב יו"ט דפירש רש"י (כ"ח ע"ב) שיש בזה בכדי ליתן תורת מכשירין שאי אפשר לעשותם מערב יו"ט.

הרב אליעזר הכהן בן פורת

ובעיקר דין זה דאין היתר מכשירין נוהג אלא במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יו"ט יש גם לעיין ולברר האם הלכה זו היא תנאי נפרד בהיתר מלאכה, שיש דין נפרד שאין ההיתר אמור אלא לאשר היה יכול להעשות מערב יו"ט. א"ד הלכה זו היא חלק מעיקר דפוס ההיתר מלאכה לצורך מכשירין, שמטבע גדר ההיתר דמכשירין הבא מלכם לכל צרכים מכריח שהוא אינו יכול לנהוג אלא במקום שאפשר לעשותן מערב יו"ט.

נמצאנו תמהים. א. כיצד היתר מכשירין מעדיף ומתיר מלאכות שאין להם היתר לצורך או"נ. ב. מדוע לא יותרו קצירה וצידה לצורך או"נ מדין 'מכשירין' שמתירים גם מלאכות כמו מכה בפטיש. ג. בשיטת תוס' מדוע אוכל שאפשר לעשותו מערב יו"ט אין לו היתר ביו"ט, ומכשירין שאפשר לעשותם יש להם היתר. ד. מה החומרא שבמלאכת עשיית כלי מתחילתו שלכן אינה בהיתר מכשירין. ה. מה הדמיון בין עושה כלי מתחילתו ובין האיסור לעשות 'מכשירי מכשירין'. ו. מה סברת המג"א שביו"ט שני אין היתר למכשירין שהיה אפשר לעשותם ביו"ט ראשון - על הצד שיום זה חול.

גדר היתר מכשירי אוכל נפש

ב) ולהבין בדברים נראה ללמוד מדברי הראשונים מה היא הבחינה וגדר ההיתר דמכשירין, ומתוך כך נשכיל. כתב הרא"ה בסוגיא דכיבוי ביו"ט (כ"ב) "ותימה דהכא משמע בהדיא דליתא לרבי יהודה, ולקמן פסקינן הלכתא בהדיא כרבי יהודה דמרבי נמי מכשירין מדכתיב לכם, ומסתבר לי דרבי יהודה נמי מרבי כלהי מלכם, מרבי מכשירין, ומרבי כי האי גוונא, והיינו דאמר לכם לכל צרכים ולא אמר לרבות מכשירין, וקי"ל כרבי יהודה במכשירין וכרבנן בהא דלא דרשינן לכם לרבות כה"ג וכו'.

ומן הדברים הללו אנו למדים להדיא שהיתר מכשירין הוא היתר חדש ונפרד, ואינו מיסוד ההיתר דלכם לכל צרכים. שאם כאשר נקטנו בפשוטו דלרבי יהודה נשנית הלכה של היתר 'לכל צרכים' וממנה בא היתר מכשירין, א"כ כיצד שייך לחלק להלכה בין היתר מכשירין להיתר כל צרכים, והרי רבי יהודה לא ראה את ההיתר כבעל סיבה להתיר מכשירין מדין המכשיר אוכל נפש שבזה אלא מדין הצורך שבזה, ורבנן שחלקו אמרו שצורך לא מהווה סיבה להיתר, וא"כ כיצד נבין חילוק פסק הממציא יסוד חדש לברא היתר נפרד של מכשירין מדין מכשירין.

אלא ודאי המורם מדברי הרא"ה הוא שרבי יהודה תרתי שנה לנו. א. היתר מכשירין משום היותם מכשירי אוכל נפש. ב. היתר מלאכות לצורך מדין 'לכל צרכים'. ובזה הוא ששנה הרא"ה שבחידוש שחידש רבי יהודה להתיר מכשירים משום היותם מעמידים אוכל נפש פסקינן כוותיה, ובחידושו להתיר כל צורך מיסוד לכם לכל צרכים לא פסקינן כוותיה.

וכאשר אנו למדים שיש היתר נפרד למכשירין שאינו בא מיסוד 'הצורך' שבזה יש לנו לעיין, חדא מהו חילוק גדר ההיתר, מה מסגרת היתר מכשירין לעומת מסגרת היתר 'לכל צרכים'. ותו יש להבין כיצד נולדו שני היתרים שונים מילפותא אחת האומרת 'לכם'.

ונראה דכח המתיר היורד להתיר ממשפט הדבר 'כמכשירין' בא מדין טפלות המכשירין לאוכל נפש, דתיבת 'לכם' לכל צרכים נדרש לפניו וגם נדרש לעצמו, הנדרש לעצמו זה הדרשה להתיר כל צרכים. [ובגדר הלכה נפרדת זו נעמוד להלן בע"ה בסימן - שיטת הרא"ה]. ועוד הוא נדרש לפניו כהרחבה להיתר אוכל נפש, דאוכל נפש מתיר גם את הנלווה ונצרך לאוכל נפש, והיתר זה קבוע על משמשי אוכל נפש כיון שהיותם נצרכים לאוכל נפש מעמיד אותם בשם 'נעשים לצורך מלאכת אוכל נפש' ושם ובחינה זו מפקיעתם ממחלקת מלאכת עבודה ומסנפתן למלאכת אכילה להיות ניתנים על גבה, ושם זה מתרבה להיתר מדרשת לכל צרכים הנדרשת על לפנייה לרבות את הנטפלים להאוכל נפש. [ובזה בא חילוק ההלכה שחילק הרא"ה שבחידוש ההיתר משום

הרב אליעזר הכהן בן פורת

טפלות המעשה לאוכל נפש הלכה כר"י, ואילו בחידוש ההיתר מלאכה לצורך אין הלכה כר"י.

והנה עצם החילוק המוליד שני כוחות היתר למכשירין זה היא שיטת הרא"ה לחוד, ובה נעמוד להלן בע"ה. ולא באנו להוציא מדבריו אלא את הכרח המידה להגדרת היתר מכשירין מדין 'טפלות', שזו המידה היכולה לדור בכפיפה אחת עם ילפותא נוספת מאותה תיבה הבאה להתיר מלאכה בעשיית מכשירין כהיתר עצמי של עשיית מלאכה לצורך 'הכשר'. ואחר שאנו זוכים לאור זה מדבריו שיש כח מתיר מדין 'טפלות' נשתמש בו להבין בשיטת שאר ראשונים ליישב מה שתמהנו.

מכשירין עדיפים ומתירים את כל המלאכות כיון שהמעשים מקבלים שם מלאכת אכילה מחמת טפלותם

ג) על הקושיא הראשונה שהקשינו כיצד יתכן שלצורך אוכל נפש עצמו הותרו רק מלאכות שאינם לימים רבים וכדו' ואילו לצורך מכשירין הותרו אפילו מלאכות הנעשות לימים רבים התיירין ברור, דכאשר נבין שיסוד היתר מכשירין הוא מדין הטפלות שבהם - שהם איבדו את שם מלאכת עבודת עצמם להיות נטפלים אצל מלאכת העמדת האכילה, מעתה כבר מובן דאע"פ שבמלאכת אוכל נפש עצמה אין בכדי לשנות את שם המלאכה ממלאכת עבודה למלאכת אכילה כאשר רגילותה להעשות לימים רבים, מ"מ כאשר שינוי השם בא בדרך טפלות למלאכה אחרת המוגדרת מלאכת אכילה בעצם, בזה יהיה שינוי למלאכת אכילה גם על מלאכת עבודה דימים רבים.

והסברא בזה היא שכאשר אנו דנים על היתר מלאכת אוכל נפש עצמה אנו באים לקבוע את שם המלאכה להפקיעה ממלאכת עבודה למלאכת אכילה, ובזה סברא היא שכל שכללות המלאכה מעידה שהיא עבודה וכגון שרגילותה להעשות לימים רבים, אין ביד מחשבת העושה לשנות את התואר הכללי של המלאכה, ולקבוע במעשה שינוי שם פרטי גם לא שייך כיון שהוא חוזר ונסתר מהתואר הכללי של המלאכה, משא"כ כשאנו באים אצל מכשירין מההלכה של טפלות, בזה כיון שהמלאכה נקבעת כדבר הנטפל למלאכת אכילה, מעתה כבר אין ניתוקו מן הבחינה של מלאכת עבודה מהוה סתירה לשם הכללי, דמאחר שהשם החדש אינו בא בשם עצמי למלאכה אלא בטפלות אצל בחינה אחרת הקבועה כבר כמלאכת העמדת אכילה, דבר זה אינו נתפס כשם הסותר את כללות המלאכה כיון שהנטפל אצל אחרים כבר אינו נחשב חלק מכללות המלאכה במידה ששינוי בו ייחשב סתירה מינה וביה בתואר עצמות המלאכה.²

ובזה גם מיושב ברור שיטת התוס' במגילה שמכשירין עדיפי בסברא על אוכל נפש שבאוכל נפש סברא היא שאם הוא יפה כאשר הוא נעשה מערב יום טוב אין לו היתר ביו"ט, ואילו מכשירין גם שהם מתקיימים יפה כשנעשו מערב יום טוב נעשים ביו"ט - כשלא היה סיפק או זמן לגברא להכינם מערב יום טוב.

דיסוד דין איסור מלאכת אוכל נפש כשאנו מתקלקל אם נעשה מערב יום טוב הוא במה שהגדרת ההיתר דאוכל נפש הוא היתר על מלאכת אכילת היום, שרק מה שמוגדר 'מלאכת היום' הוא המותר. ובזה סברא היא שהדברים הצריכים להעשות ביום הם

² ובזה נבין יפה ונפלא מ"ט אין דין 'מתוך' על ידי היתר מכשירין, דבמה שעלה בדינו כאן ובסימן - נמצא שיסוד ההלכה דמתוך ויסוד ההלכה דמכשירין הם ממש שני הפכים. דיסוד 'מתוך' בא מחמת קביעות השם הכללי של המלאכה כמלאכת העמדת אכילה, ואילו ההיתר דמכשירין בא רק מחמת שאין אנו דנים את המעשה כמתייחס לשם הכללי של המלאכה, שהרי כל יכולתו לקבל שם שאין בו תורת 'עבודה' היה מחמת שהוא עמד כנטפל אצל פעולה אחרת, ולכך לא היתה נראית בו סתירה לבחינה הכללית של אותה מלאכה שהוא ראוי להתייחס לה מעיקר הדין, וא"כ פשיטא שהוא אינו בר היתר דמתוך שכל עניינו מחמת תפיסת ההגדרה הקובעת את שם כללות המלאכה על צד שם האכילה להפקיע ממנה את שם המלאכה.

הרב אליעזר הכהן בן פורת

הדברים היותר ראויים לתואר מסויים זה של 'מלאכת היום'.

אבל כשאנו באים לבחון דבר זה במכשירין, וכאשר עלה בדינו שיסוד ההגדרה של היתר מכשירין זה מחמת הטפלות אצל מלאכת אכילה, מעתה כבר נבין שתנאי זה של חלות שם 'מלאכת היום' אינו נצרך במכשירין, ולא מחמת מעלתם, אלא מחמת שחלות שם זה מתקיימת בהם כבר על ידי האוכל נפש שאצלו הם נטפלים שהוא הדבר המעמיד את שם מלאכת אכילת היום על הדבר, ולכך הם מותרים במקום שלא היה שהות לעשותם מערב יו"ט אפילו בדבר שהיה מתקיים יפה גם אם היה נעשה מערב יו"ט.

ביאור החיסרון בעושה כלי מתחילתו

וכבר יש בדינו להבין מה החיסרון המיוחד בעושה כלי מתחילתו שהוא אסור אפילו שיש היתר מכשירין לעיקר האב מלאכה שבו. דכיון שיסוד המתיר של המכשירין זה בטפלותם, כאשר הדבר יהיה בעל חשיבות עצמית באיזו מדרגה כבר ייצא על ידי זה מלהיות נטפל. ובזה פירשו הראשונים שעשיית כלי מתחילתו עומדת בדרגת חשיבות עשיה שאינה ראויה להיות נטפלת, וממילא כבר אינה בעיקר היסוד של היתר מכשירין.

ובזה אנו גם משכילים במה שדימה הבעה"מ הלכה זו לעשיית מכשירי מכשירין, דזה גופא כוונתו לומר דכשם שאין היתר במכשירי מכשירין מחמת שאין זה עומד במידה הראויה להיות נטפל אצל האוכל נפש, כך אין היתר עשיית כלי מתחילתו מחמת שהוא אינו כדאי להיות נטפל אצל האוכל נפש. אלא שבמכשירי מכשירין הדבר אינו נטפל מחמת ריחוקו מן העמדת האכילה ובעשיית כלי מתחילתו הוא אינו נטפל מחמת חשיבותו, אך יסוד דינם אחד הם שאינם מותרים משום שאינם ראויים להיות נטפלים.

ביסוד ההלכה שאין היתר מכשירין אלא כשאי אפשר לעשותן מערב יו"ט

(ד) וכאשר אנו באים להעמיד את יסוד הנידון העומד להגרעק"א עם המג"א האם 'מכשירין שאפשר לעשותם מערב יו"ט' זה כל דבר שהיה יכול להעשות בפועל בערב יום טוב, או שזו הלכה בעצם הגדרת שייכות העשיה ליום - שהקובע את שייכות המעשה ליום אינה ההנהגת גברא אלא השייכות האמיתית של המעשה כפי האמת הצרופה הנעלמת. נחזור על פי מה שעלה בדינו עד כאן בעיקר יסוד ההלכה לשוב לעיין במה שהבאנו לחקור (בסוף סק"א) האם התנאי הנזכר במכשירין שאינם מותרים אלא בשאי אפשר לעשותן מערב יום טוב זה תנאי נפרד בהיתר מלאכה מסויים זה שאינו אמור אלא לאשר היה יכול להעשות מערב יו"ט. א"ד הלכה זו היא חלק אחד מעיקר דפוס ההיתר מלאכה לצורך מכשירין, שמטבע גדר היתר מכשירין הבא מלכם לכל צרכיכם מכריח שהוא אינו יכול לנהוג אלא במקום שאפשר לעשותן מערב יו"ט.

ועל פי מה שעלה בדינו שעיקר גדר היתר מכשירין הוא בטפלות המכשירין למלאכת אכילת היום שאותה הוא מכשיר, מעתה כבר ברור בדינו שהלכה זו היא עצם מעצמותה של הלכה, דודאי הדבר היותר ראוי להיות נטפל למלאכת היום הוא הדבר שלא היה סיפק לעשותו מאתמול, דפעולה שהיה אפשר לעשותה מאתמול היא פחות מתייחסת 'להיום' עד שתהיה מוגדרת כחלק הנטפל ונגרר אגב מלאכת היום. ובזה נמצא שהמיעוט הממעט את מה שאפשר לעשותו מערב יום טוב הוא משולב בעיקר הגדרת היתר מכשירין לומר לך דלא נשנה ההיתר אלא בדרגת טפלות למלאכה כפי שהיא נמצאת במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יום טוב.

הרב אליעזר הכהן בן פורת

יסוד מחלוקת הגרעק"א עם המג"א היא האם היתר מכשירין זה למי 'שזמנו ביו"ט' א"ד מי 'שזמנו מערב יו"ט' יש בו סיבת איסור ואחר שבאנו לידי מידה זו נוסף לחקור מה מטבע מידת ההיתר, האם בשביל להתיר צריך 'זמנו ביו"ט', א"ד 'זמנו בערב יו"ט' זה סיבת איסור. ופירושו האם צריך סיבה בחיוב לקבוע את הדבר כטפל אצל מלאכת היום - וזה במה שזמנו קבוע בו ביום. א"ד סתמא דמילתא מכשירין טפלים הם אצל מלאכת אכילת היום, ורק במה שמקומו היותר ראוי לו הוא להעשות מערב יו"ט באופן שלא ידחה יו"ט מפניו יש משום הוראת עצמיות על הדבר במידה המהוה סתירה והפקעה על הטפלות למלאכת היום.

ונראה שעל חקירה זו גופא קבוע הדו"ד דהגרעק"א עם המג"א, דהגרעק"א סבר שמכשירין מעצם עניינם טפלים אצל מלאכת אכילת היום, ותפיסת הזמן הראוי לעשייתם מערב יו"ט זה בא כהפקעה על טפלותם למלאכת היום, ולכך הקשה הגרעק"א דלסברא זו ראוי שכל מה שבפועל לא היה יכול להעשות מערב יום טוב עדיין הוא נטפל אצל מלאכת היום כיון שלא נתחדשה אצלו סיבה העוקרתו מטפלותו.

אמנם דעת המג"א דיסוד ההלכה מאידך גיסא שבסתם אין רואים את הדבר כטפל, ורק החיבור המוכרח של המלאכה אצל העמדת אכילת היום הוא המחדש בדבר בחינת טפלות לאכילת היום, ולכך סבר שרק דבר שעיצומו של יום מכריחו ליומו מחמת עצמו הוא אשר מתחדש להתחבר כנטפל אצל אכילתו של יום, אבל דבר שבא זמן עשייתו ביום רק מחמת חסרון ידיעת גברא על הנהגתו הראויה לו מאתמול, אין בו כדי שנחשבנו מוכרח לבא להיום משום עיצומו של יום, ונשאר כדבר עצמי שאינו נטפל למלאכת היום, ולא בא לכלל יסוד ההיתר דמכשירין. ונפלא.